Vihreä kasvu
Janne Peljo

1.10.2024

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausunto Eduskunnan talousvaliokunnalle Ilmastovuosikertomuksesta 2024
K 16/2024 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua vuoden 2024 ilmastovuosikertomuksesta. EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen mukaiseen ilmastopolitiikkaan.

Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella ilmastoneutraalisuustavoitteellaan vuodelle 2035. EK näkee yritykset ilmastonmuutoksen torjunnan ytimessä, koska ne omien päästöjen vähentämisen lisäksi tarjoavat päästöjä vähentäviä ratkaisuja muille, myös yli Suomen rajojen. Elinkeinoelämä on muun muassa laajalla tiekarttatyöllään vahvasti tavoittelemassa Suomen hiilineutraalisuutta vuodelle 2035. Tiukatkin ilmastotavoitteet on mahdollista saavuttaa yritysten kilpailukyky ja kansalaisten ostovoima säilyttäen Suomessa ja Euroopassa, mutta politiikkaohjauksen on oltava johdonmukaista ja ennakoitavaa.

Elinkeinoelämä painottaa, että samalla kun päästöjä vähennetään, on huolehdittava yritysten mahdollisuudesta investoida ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussa: vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti, markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti, pitkäjänteistä ja ennustettavaa ilmastopolitiikkaa harjoittaen.

Lausunnon pääkohdat:

- Ilmastovuosikertomus muodostaa arvokkaan vuosikatsauksen Suomen ilmastopolitiikan kehitykseen kokonaisuutena, mutta jää vaikutusten arvioinniltaan vajaaksi.
- Ilmastovuosikertomus osoittaa Suomen ilmastopolitiikan tuloksekkuuden päästövähennyksissä: Aikajaksolla 2005–2023 kokonaispäästöt ovat vähentyneet 29,1 Mt CO_2 -ekv. eli 42 %, keskimäärin noin 2 % vuodessa.
- Päästövähennysten nopeus ei kuitenkaan ole riittävä suhteessa Suomen EU-velvoitteisiin tai kansallisen ilmastolain mukaisiin tavoitteisiin.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

- Vuonna 2023 nettopäästöt kääntyivät huomattavaan laskuun, ollen 10,9 Mt Mt CO_2 -ekv edellisvuotta alhaisemmat. Erityisesti tähän vaikuttaa päästökauppasektorin merkittävä, 3,7 Mt CO_2 -ekv. päästöjen lasku edellisvuoteen verrattuna.
- Näköpiirissä on, että päästökauppasektorin päästökehitys tulee etenemään Suomen hiilineutraaliustavoitteen toteutumisen mukaisella nopeudella. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että kehitys kaikilla ilmastopolitiikan sektoreilla etenee riittävällä vauhdilla.
- Taakanjakosektorilla päästöt ovat laskeneet asetettujen kiintiöiden mukaisesti. EU-velvoitteen saavuttamista tukevien joustojen käyttöön liittyy maankäyttösektorin päästökehitykseen liittyvää epävarmuutta, ja taakanjakosektorin päästökehitystä ja -ennusteita on syytä seurata tiiviisti.
- Maankäyttösektorin nettonielun alhainen taso muodostaa Suomen ilmastopolitiikalle huomattavia haasteita. Toimeen maankäyttösektorin tavoitellun nettonielutason varmistamiseksi on tartuttava viivytyksettä.
- On erinomaista, että ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty arvio Suomen hiilikädenjäljen tasosta. EK pitää tärkeänä, että hiilikädenjäljen kehitystä seurattaisiin vuosittain ilmastovuosikertomuksessa ja että Suomen tulisi asettaa tavoite ilmastokädenjäljen kasvulle ja ottaa se osaksi ilmastopolitiikan suunnittelua ja seurantaa. katsoo, Myös työtä Suomen hiilikädenjäljen arviointimenetelmien kehittämiseksi ja tietopohjan parantamiseksi tulee jatkaa.
- EK pitää tärkeänä, että ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty luonnon monimuotoisuuden hupenemisen ja ilmastonmuutoksen keskinäisriippuvuuksia tarkasteleva osuus.
- Toimet investointien vauhdittamiseksi sekä investointiluvituksen sujuvoittamiseksi ovat keskeisessä roolissa Suomen ilmastotavoitteiden toteutumisen edellyttämien investointien toteutumiselle.

Yleistä

Ilmastovuosikertomuksen laatimisesta on säädetty ilmastolaissa (423/2022). Ilmastovuosikertomuksella valtioneuvosto raportoi vuosittain eduskunnalle tiedot päästökehityksestä, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisesta sekä etenemisestä kohti asetettuja päästövähennystavoitteita. EK pitää käytäntöä ilmastovuosikertomuksen vuosittaisesta laadinnasta hyvänä, sillä ilmastovuosikertomus on Suomen päästövähennysten kehityksen sekä politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnin kannalta vuosittainen seuranta on arvokas työkalu. On kuitenkin harmillista, että ajan tasalla olevaa kaikki sektorit kattavaa lisätoimet sisältävää politiikkatoimiskenaariota (WAM, with additional

measures) ei ollut käytettävissä ilmastovuosikertomuksen valmistelussa. Tulevaisuuteen suuntaavat skenaarioarviot eivät tästä syystä ole monilta osin sisällöllisesti ajantasaisia, mikä tulee huomioida päästöskenaarioiden tulkinnassa.

Vuoden 2024 ilmastovuosikertomus kokoaa hyvin yhteen päästökehityksen, päästötavoitteet sekä päätetyt toimenpiteet ilmastopolitiikan eri sektoreilla sekä tiettyjen poikkileikkaavien toimien ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen osalta, ja on siten arvokas vuosikatsaus Suomen ilmastopolitiikan kehitykseen kokonaisuutena. EK pitää arvokkaana, että ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty luonnon monimuotoisuuden hupenemisen ja ilmastonmuutoksen keskinäisriippuvuuksia tarkasteleva osuus. Lisäksi EK pitää erinomaisena, että ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty arvio Suomen hiilikädenjäljen tasosta. EK pitää tärkeänä, että hiilikädenjäljen kehitystä seurattaisiin vuosittain ilmastovuosikertomuksessa ja esittää, että Suomen tulisi asettaa tavoite hiilikädenjäljen kasvulle ja ottaa se osaksi ilmastopolitiikan suunnittelua ja seurantaa.

Luonteeltaan ilmastovuosikertomus on laadittu kuvailevaksi ja yhteenvetäväksi, kun taas ilmastopolitiikan vaikuttavuuden arviointia ja kehittämistä palvelisi paremmin luonteeltaan analyyttisempi ja arvioivampi vuosikertomus. Nykyisen ilmastovuosikertomuksen perusteella on vaikea vetää johtopäätöksiä siitä, mitkä politiikkatoimet kullakin sektorilla ovat onnistuneet tai miksi joitain politiikkatoimia ei ole toimeenpantu suunnitellusti, vaikka nämä tiedot olisivat ilmastopolitiikan tuloksekkuuden ja johdonmukaisuuden arviointia ajatellen erityisen arvokkaita.

Kustannustehokkuus ja teknologianeutraalius ovat ilmastopolitiikan vahvasti kannatettavia periaatteita, mutta näiden toteutumista vuosikertomuksessa ei edes pyritä arvioimaan. Tätä EK pitää ilmastovuosikertomuksessa merkittävänä puutteena. Vastaavasti talousvaikutusten arviointia on tehty suppeasti ja se on luonteeltaan kuvailevaa ja yhteenvetävää, eikä toteutuneiden ilmastopolitiikan toimenpiteiden talousvaikutuksia ei ole vuosikertomuksessa juurikaan arvioitu. Tätä EK toivoo vastaisuudessa parannettavan ilmastovuosikertomuksen laadinnan yhteydessä.

Kokonaispäästöjen kehitys etenee alenevalla polulla

Ilmastovuosikertomus osoittaa Suomen ilmastopolitiikan tuloksekkuuden päästövähennyksissä: Aikajaksolla 2005–2023 kokonaispäästöt ovat vähentyneet 29,1 Mt CO_2 -ekv. eli 42 %, keskimäärin noin 2 % vuodessa.

Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta olennaista on nettopäästöjen kehitys Vuonna 2023 nettopäästöt laskivat 10,9 Mt CO2 -ekv. edellisvuodesta ollen 39,3 Mt CO_2-ekv. Nettopäästöjen laskuun vaikutti päästöjen

vähentyminen taakanjako- ja päästökauppasektoreilla sekä maankäyttösektorin muuttuminen -1,3 Mt CO2 -ekv. nettonieluksi vuonna 2023, on maankäyttösektorin hiilinielun taso huomattavasti tavanomaista ja Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista edellyttävää tasoa alhaisempi. Tätä kehitystä EK pitää huolestuttavana.

EK huomauttaa, että ilmastovuosikertomuksessa käytettyjen skenaarioiden pohjalta on todettava, että nykytoimiskenaarion päästövähennystahti ei ole riittävä ilmastolain vuoden 2030 päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Heikon nielukehityksen takia tavoitteen saavuttaminen näyttää tällä hetkellä erittäin haastavalta ilman merkittäviä lisätoimia erityisesti maankäyttösektorilla ja myös huomattavia lisätoimia päästöjen vähentämiseksi. Skenaarioarvioiden mukaan ylitystä Suomen kokonaispäästöjen vuoden 2030 tavoitteeseen (28,5 Mt CO_2 ekv.) nähden on 1,3 Mt CO_2 ekv. Tämä on huomionarvoinen muutos verrattuna edellisvuoden ilmastovuosikertomukseen, missä arvioitiin että Suomen päästökehitys olisi ollut linjassa ilmastolain 2030 tavoitteen kanssa.

Tulevaan päästökehitykseen liittyy tavanomaisestikin huomattavaa epävarmuutta, mutta ilmastovuosikertomuksessa tämä korostuu, kun ajantasaisia lisätoimiskenaarioita (WAM) ei ole ollut käytettävissä. On harmillista, että päivitetyt skenaariot eivät ole vielä käytettävissä, mutta on hyvä että niiden päivittäminen on parhaillaan käynnissä. Kaiken kaikkiaan onkin olennaista seurata vuosittain paitsi päästökehitystä ja tehtyjä toimenpiteitä, myös politiikkatoimien vaikuttavuutta.

Päästökauppasektori etenee hyvin päästövähennyspolulla

EU:n päästökaupan piiriin kuuluvat suuret teollisuus- ja energiantuotantolaitokset sekä Euroopan sisäinen lentoliikenne. Vuodesta 2024 lähtien myös meriliikenne sisällytetään asteittain EU:n yleiseen päästökauppaan.

Vuonna 2023 päästökauppaan kuuluvien suomalaisten laitosten päästöt olivat yhteensä 15,4 Mt CO_2 -ekv. ja niiden osuus Suomen kokonaispäästöistä oli 38 %. Päästöt vähenivät edellisvuodesta 3,7 Mt CO_2 -ekv. eli 19 %. Päästöjen vähenemisen taustalla oli kivihiilen kulutuksen lasku 51 % ja turpeen kulutuksen lasku 38 % edellisestä vuodesta. Tätä on tukenut muun muassa se, että vuonna 2023 nähtiin sähkökattiloilla tuotetun kaukolämmön moninkertaistuminen vuoden 2022 100 GWh:sta yli 700 GWh:iin. Hukkalämpöjen ja lämpöpumppujen osuus kaukolämmön tuotannossa puolestaan kasvoi vuonna 2023 yli 300 GWh jatkaen jo aiemmin alkanutta kasvua. Energiaperäisten päästöjen osuus päästökauppasektorin kokonaispäästöistä oli vuonna 2023 noin 77 % ja teollisuuden prosessipäästöjen ja tuotteiden käytön noin 23 %.

Vuodesta 2005 päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet keskimäärin noin 3 % vuodessa ja kokonaisuudessaan päästöt ovat vähentyneet 17,7 Mt CO_2 -ekv. eli 54 %. Tämä on huomattavasti muita päästösektoreita nopeampi kehitys.

Vaikka päästökauppasektorille ei ole asetettu erillisiä kansallisia päästövähennystavoitteita, päästökauppasektorin voidaan todeta etenevän päästövähennyspolullaan kuten on ennakoitu tai jopa ennakoitua nopeammin. Tulevaisuuteen liittyy luonnollisesti epävarmuutta, mutta näköpiirissä on että päästökauppasektorin päästökehitys tulee todennäköisesti etenemään nopeudella, joka mahdollistaa Suomen hiilineutraaliustavoitteen toteutumisen. Se kuitenkin edellyttää merkittävien investointien toteutumista, niin yksittäisiin teollisiin laitoksiin kuin energiajärjestelmään laajemminkin, erityisesti päästöttömän sähkön tuotannon ja hyödyntämisen kasvattamiseksi ja sähkönsiirtoyhteyksien vahvistamiseksi.

Näiden investointien toteutumisen kannalta keskeisessä roolissa on investointien lupaprosessien nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus. Tätä Suomessa on syytä parantaa, ja onkin ilahduttavaa että hallitus on ryhtynyt määrätietoisiin toimiin investointiluvituksen vauhdittamiseksi.

Taakanjakosektorin päästökehitys edellyttää todennäköisesti lisätoimista päättämistä

Taakanjakosektorille kuuluvat kaikki ne päästökauppajärjestelmän ja maankäyttösektorin ulkopuoliset kasvihuonekaasupäästöt, jotka raportoidaan kansallisessa päästöinventaariossa. Tärkeimmät taakanjakosektorin päästölähteet ovat liikenne, maatalous, rakennusten erillislämmitys, työkoneet, jätteiden käsittely ja F-kaasut.

Taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet hitaammin kuin päästökauppasektorin päästöt. Vuonna 2022 taakanjakosektorin päästöt olivat 26,5 Mt CO_2 -ekv. ja vuonna 2023 pikaennakkotietojen mukaan 25,1 Mt CO_2 -ekv., eli 1,4 Mt CO_2 -ekv. edellisvuotta vähemmän. Päästöt laskivat taakanjakosektorin sisällä kaikilla sektoreilla.

Uudistetun EU:n taakanjakoasetuksen mukaan Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on 50 % verrattuna vuoteen 2005, mikä tarkoittaa noin 17,1 Mt CO_2 -ekv. päästötasoa. Suomen päästökiintiö vuodelle 2023 oli 26,6 Mt CO_2 -ekv. ja se alittui noin 1,5 Mt CO_2 -ekv. Myös vuonna 2021 ja 2022 kiintiöt alittuivat 1,6 ja 1,4 Mt CO_2 -ekv. Näin ollen Suomen taakanjakosektorin päästöt vuosina 2021–2023 ovat pysyneet Suomelle asetettujen kiintiöiden puitteissa. Suomella olisi nykytietojen valossa vuosilta 2021–2023 yhteensä noin 4,6 Mt CO_2 -ekv. ylijäämää, jolla voidaan kompensoida mahdollisia tulevien vuosien ylityksiä. Lopulliset velvoitteen

saavuttamisen tarkastelussa käytettävät päästötiedot kiinnitetään kuitenkin vasta vuonna 2027 ja 2032 eli tiedot voivat vielä muuttua.

Tuorein taakanjakosektorin ilmastotoimia kuvaileva keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (KAISU) annettiin eduskunnalle alkukesästä 2022. Siinä on linjattu toimia taakanjakoasetuksen mukaisen 50 % päästövähennysvelvoitteen saavuttamiseksi. Suunnitelmassa arvioitiin, että silloin nähtävissä olleella kehityksellä ja päätetyillä toimilla taakanjakosektorin päästöt laskisivat 22,8 Mt CO_2 -ekv. tasolle vuoteen 2030 mennessä, kun 50 %:n päästövähennysvelvoitetta vastaava päästötaso on 17,2 Mt CO_2 -ekv. Näin ollen suunnitelman laatimisen lähtökohtana oli 5,6 Mt CO_2 -ekv:n päästökuilu vuonna 2030, jonka kattamiseksi suunnitelmassa on esitetty lisätoimia.

Osa vuoden 2022 KAISU-suunnitelmaan sisältyvistä toimista on toimeen pantu ja heijastuu päästökehitykseen. Nykytoimiskenaarion mukaan lisätoimien tarve suhteessa velvoitekauden päätösvuoden 2030 taakanjakosektorin laskennalliseen päästötasoon on noin 1,7 Mt CO_2 -ekv. suuruusluokkaa. On kuitenkin huomioitava, että nykytoimiskenaarion laskennassa ei ole huomioitu hallituksen päätöksiä jakeluvelvoitteen ja polttoaineverojen alentamiseksi sekä ns. LULUCF-joustomahdollisuuden menettämistä, mitkä kaikki osaltaan heikentävät mahdollisuuksia taakanjakoasetuksen velvoitteen saavuttamiseen.

KAISUssa lähtökohtana on myös se, että Suomi hyödyntää kertaluontoista joustoa ja maankäyttösektorin joustoa taakanjakosektorille (LULUCF-jousto) 2030 tavoitteen saavuttamiseksi. Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että ”arvioiden mukaan vuosia 2021–2025 koskevat LULUCF-laskentasäännöt eivät käytännössä mahdollista ylijäämän syntymistä ja joustoa taakanjakosektorille” ja että mahdollisuus käyttää joustoa kaudella 2026–2030 on riippuvainen ylijäämän syntymisestä suhteessa maankäyttösektorin velvoitteeseen.

Viimeisimpien maankäyttösektorin päästökehitystä koskevien tietojen valossa ei voida pitää todennäköisenä, että joustomahdollisuus on käytettävissä, mikä muodostaisi merkittäviä haasteita taakanjakosektorin päästötavoitteiden saavuttamiselle. EK pitää tätä huolestuttavana.

Taakanjakosektorin tilannetta arvioidaan tarkemmin vuoden 2024 aikana päivitettyjen skenaarioiden pohjalta osana uuden KAISU-suunnitelman valmistelua. Keväällä 2024 tehdyn arvion mukaan vuoden 2030 laskennallisesta päästötasosta jäädään nykytoimiskenaarion perusteella n. 1,7 Mt CO_2 -ekv. Kuten ilmastovuosikertomuksessa todetaan, tilanteeseen vaikuttaa kuitenkin ratkaisevasti liikenteen jakeluvelvoitteen kehittyminen lähivuosien aikana. Hallitusohjelman jakeluvelvoitetta koskevien kirjausten täytäntöönpano tarkoittaisi päästöjen merkittävää lisäystä taakanjakosektorilla, mikä vaikeuttaisi myös päästökiintiöiden puitteissa pysymistä ja velvoitteen noudattamista.

EK katsoo, että taakanjakosektorilla on syytä päättää toimista, joilla EU-velvoitteeseen päästään. Ajoneuvokanta uudistuisi ja käyttövoimamurros ja lataus- ja jakeluinvestoinnit nopeutuisivat, jos kansallisia tukia ja kannusteita jatkettaisiin. Raskaalle liikenteelle lataus- ja jakeluinfra olisi optimoitava logistiikkaketjuihin sopiviksi ja tarjottava etupainotteisesti tukien ja kannusteiden avulla, jotta yritykset rohkaistuvat investoimaan uuden kaluston käyttöönottoon logistiikassa.

Vuoden 2030 liikenteen päästövähennystavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että fossiilittoman liikenteen tiekartan toimien rahoitus olisi periaatepäätöksessä esitetyllä tasolla.

Tieliikenteen kattava polttoainejakelun EU-laajuinen päästökauppa käynnistyy vuonna 2027. Suomessa bensiinissä ja dieselissä on käytössä hiilidioksidivero. EK:n kanta on, ettei tieliikenteelle tule kohdentaa veronkorotuksia tai uusia veroja tai maksuja. Liikenteen päästöihin ei saa myöskään kohdistua moninkertaisia maksuja. Kun EU:n polttoaineenjakelun päästökauppa käynnistyy Suomessa 2027, on kansallisia veroja alennettava vastaavasti.

Päästökauppa tuo merkittävät lisäkustannukset yrityksille, arvoketjuille kuten koko elintarvikeketju, sekä kotitalouksille ja henkilöautoilusta riippuvaiselle kotimaan matkailulle, ja niitä tulee hillitä kaikin keinoin. Valtio saa päästökaupasta tieliikenteen osalta tuloja noin 290-350 M€ vuodessa. Päästökauppatulot tulee käyttää tieliikenteen vihreään siirtymään ja kustannusten alentamiseen. Direktiivissä on lueteltu päästökauppatulojen sallitut käyttökohteet. Tieliikenteessä erityisesti tuet ja kannusteet päästöttömien tai vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaan sekä lataus- ja tankkausinfran kehittämiseen on todettu hyviksi. Suomelle on vuosina 2024-2030 tulossa useiden satojen miljoonien eurojen tulot myös lento- ja meriliikenteen päästökauppatuloista. EK katsoo, että hallituksen tulee käynnistää valmistelu, jossa luodaan menettelyt liikenteen päästökauppatulojen kohdentamiseksi ilmastokustannusten alentamiseen, kilpailukyvyn parantamiseen ja vihreän siirtymän edistämiseen.

Elinkeinoelämä on sitoutunut tavoittelemaan liikenteen päästöjen puolittamista vuoteen 2030 mennessä. Tähän hyvät suuntaviivat antavat liikenteen ja logistiikan toimialojen vähähiilitiekartat.

Maankäyttösektorin nettonielun hupeneminen muodostaa Suomen ilmastopolitiikalle haasteita

Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous -sektori (LULUCF) koostuu kuudesta maankäyttöluokasta: metsämaasta, viljelysmaasta, ruohikkoalueista, kosteikoista, rakennetusta alueesta ja muusta maasta

sekä puutuotevarastosta. Maankäyttösektorin nettonielu saadaan, kun lasketaan yhteen kaikkien maankäyttöluokkien päästöt ja poistumat.

Päivitetyn maankäyttösektoria koskevan EU:n LULUCF-asetuksen mukaan mukaan jäsenmaita koskevat velvoitteet jakautuvat kahteen erilliseen viisivuotisjaksoon, 2021–2025 sekä 2026–2030. Ensimmäisellä jaksolla Suomen on varmistettava, ettei maankäyttösektorista aiheudu laskennallisia päästöjä. Jaksolla 2026–2030 velvoite pohjautuu inventaarion mukaiseen laskentaan ja Suomen nettonielutavoitteeksi vuodelle 2030 on asetettu -2,9 Mt CO_2 -ekv., jonka tulee olla lisäistä suhteessa toteutuneeseen vuosien 2016–2018 keskiarvonieluun.

Maankäyttösektori on aiemmin ollut Suomessa merkittävä nettonielu, eli sen päästöt ovat olleet pienemmät kuin poistumat. Maankäyttösektorin nieluvaikutus on kuitenkin pienentynyt viime vuosina ja vuosina 2018, 2021, 2022 maankäyttösektori oli kokonaisuutena nettopäästölähde, mikä on johtunut erityisesti puuston kasvun hidastumisesta ja korkeista hakkuumääristä. Lisäksi kasvihuonekaasuinventaariolaskentaan tehdyt menetelmälliset parannukset erityisesti turvemaiden osalta ovat pienentäneet maankäyttösektorin nettonielun laskennallista kokoa. Pikaennakkotietojen mukaan vuonna 2023 maankäyttösektori oli kokonaisuudessaan 1,3 Mt CO_2 -ekv suuruinen nettonielu, mutta kokonaisuudessaan nettonielu on riittämätön suhteessa Suomen EU-velvoitteisiin tai 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen: EU:n LULUCF-asetuksen mukainen tavoitetaso vuodelle 2030 on nykyisten tietojen varassa -17,8 Mt CO_2-ekv, joten lisätoimien tarve nettonielun kasvattamiseksi on ilmeinen.

Vuonna 2022 valmistuneen Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) toimeenpano on käynnistynyt. MISU:n tavoitteeksi on määritelty maankäyttösektorin vähintään 3 Mt CO_2 -ekv. nettonielun vahvistamistavoite vuoteen 2035 mennessä verrattuna perusskenaarioon. Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että MISU:n toimeenpano on edennyt ennakoitua hitaammin, koska toimille ei ole osoitettu rahoitusta suunnitelmassa oletetulla tavalla.

Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan Suomelle on syntymässä ensimmäisellä viisivuotisjaksolla 10–40 Mt CO2 -ekv. alijäämä suhteessa kauden 2021–2025 velvoitteeseen. Mikäli maankäyttösektori on laskentasääntöjen noudattamisen jälkeen laskennallinen päästö kaudella 2021–2025, voi jäsenmaa ostaa LULUCF-yksiköitä toiselta jäsenvaltiolta. Mikäli velvoitetta ei saavuteta yksiköiden ostojen jälkeenkään, siirtyy alijäämä katettavaksi taakanjakosektorilla. Mikäli tämän jälkeen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteita ei saavuteta, voi jäsenmaa ostaa taakanjakosektorin päästövähennysyksiköitä muista jäsenmaista, mikäli näitä on tarjolla. Mikäli taakanjakosektorin päästökiintiötä ei jonain vuonna saavuteta, siirtyy vaje seuraavalle vuodelle kertoimella 1,08. Tästä Suomelle tulee aiheutumaan kustannuksia, mitä EK pitää

hyvin huolestuttavana. EK pitääkin tärkeänä, että toimeen maankäyttösektorin tavoitellun nielutason varmistamiseksi on tartuttava viivytyksettä. EK korostaa, että syksyn 2024 aikana hallituksen tulee energia- ja ilmastostrategian laadinnan yhteydessä päättää keinoista, joilla varmistetaan maankäyttösektorin tavoitteisiin pääseminen. Maankäyttösektorin päästökuilu on kurottava kiinni mahdollisimman hyvin, jotta kansantaloudelle koituvat kustannukset saadaan minimoitua.

Hiilikädenjälkiarvio on erinomainen lisä ilmastovuosikertomukseen

EK pitää tärkeänä ja arvokkaana, että hiilikädenjälki eli Suomalaisten ratkaisujen viennin maamme rajojen ulkopuolella aikaansaamat päästövähennykset on huomioitu vuosikertomuksessa. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen visiona on nostaa Suomi puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi, ja siten onkin hienoa että Suomen ympäristökeskus on tuottanut alustavat arviot Suomen kokonaisviennin hiilikädenjäljestä vuodelle 2019. Kuten ilmastovuosikertomuksessakin todetaan, hiilikädenjäljen arviointitulokset ovat herkkiä oletuksille siitä, minkä maalaisia tuotteita suomalaiset tuotteet globaaleilla markkinoilla potentiaalisesti korvaavat. Lisäksi tulokset ovat herkkiä käytetyille tuoteryhmäkohtaisille päästökertoimille.

Tulosten tulkinnassa on syytä huomioida, että SYKEn laskennassa hiilikädenjäljen muodostumisen vertailukohtana käytetään vastaavia muualla tuotettuja tuotteita ja palveluita. Näin ollen jää huomioimatta, kuinka suuri kädenjälkivaikutus suomalaisilla tuotteilla ja palveluilla on niiden korvatessa olemassa olevia, korkeapäästöisempiä tuoteryhmiä. Esimerkiksi jos Suomessa tuotetulla päästöttömällä teräksellä korvattaisiin todellisuudessa päästöintensiivistä terästä, vertailtaisiin sitä laskennassa muualla tuotettuun päästöttömään teräkseen. Näin ollen SYKEn lukuja tulee pitää konservatiivisina. Lopputulokset ovatkin merkitsevästi erilaiset verrattuna muihin vastaaviin analyyseihin: EK:n AFRY:lla teettämän analyysin kädenjälkiarvio on 63 $MtCO_2e$ ja Teknologiateollisuuden vähähiilitiekartassa kädenjälkiarvio otokselle vientituotteita oli 20$MtCO_2e$, joten ero on huomattava.

Kaiken kaikkiaan EK pitää hiilikädenjälkiosion sisällyttämistä ilmastovuosikertomukseen erinomaisena uudistuksena, ja katsoo että sen kehitystä tulisi vastaisuudessa pystyä seuraamaan systemaattisesti, esimerkiksi vuosittain ilmastovuosikertomuksen laadinnan yhteydessä. On tärkeää kehittää metodologiaa, dataa ja laskentakäytäntöjä eteenpäin, ja tehdä ne kansainvälisesti vertailukelpoiseksi. Vielä tärkeämpää on pystyä kansallisesti seuraamaan muutoksen vauhtia ja suuntaa, jotta hiilikädenjälkilaskentaa voitaisiin vastaisuudessa käyttää apuna politiikkatoimien kohdentamisessa.

Vihreä kasvu
Janne Peljo

1.10.2024

Luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen keskinäisriippuvuuksien tunnistaminen ilmastovuosikertomuksessa on arvokasta

EK pitää tärkeänä, että ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty luonnon monimuotoisuuden hupenemisen ja ilmastonmuutoksen keskinäisriippuvuuksia tarkasteleva osuus. Ilmastonmuutos ja luontokato ovat maailmanlaajuisia ja yhteen kietoutuneita haasteita, jotka koskettavat myös Suomea. Myös niiden ratkaisut kietoutuvat yhteen ja edellyttävät molempien ilmiöiden yhtäaikaista tarkastelua.

EK tukee tavoitteita luontokadon pysäyttämiseksi globaalisti, Euroopassa ja Suomessa. Elinkeinoelämän eri toimialat ovat osoittaneet tarttuvansa luontokadon pysäyttämiseen laatimalla luontotiekarttoja, jotka vauhdittavat yritysten toimia biodiversiteetin vahvistamiseksi.

Valitettavasti luontokato etenee yhä kiihtyvällä tahdilla maailmanlaajuisesti ja myös Suomessa. EK edellyttääkin hallitukselta toimia EU- ja kansallisten luonnon monimuotoisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi valmistelee parhaillaan kansallista luonnon monimuotoisuuden strategiaa ja toimintaohjelmaa, jonka on tarkoitus valmistua vuonna 2024 aikana. Suomen on ohjelmassa otettava käyttöön kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.